

SOLIDARNOSĆ

"Solidaritě je třeba se učit, vžívat se do ní, porozumět jí, dávat jí výraz, manifestovat ji. Je třeba, abychom dokázali všechno říci. Pamatujte si, že hlavním nepřítelem vlasti, státu i lidu jsou tchoři. Největšími nepřáteli vlády jsou mlčící obyvatelé, kteří nemají odvahu říci: Nedělejte to! To je zavazující nejenom pro mne. Ale závazkem každého poctivého, opravdového obyvatele Polska je - připomínat si právo člověka ve vlastní zemi." /kardinál Wyszyński/

Prosinec 1970 - měsíc, který se Polákům vryl nesmazatelně do paměti. V několika pobaltských přístavech vybuchla dělnická revolta. Její bezprostřední příčinou bylo zvýšení cen potravin. Vzpouza byla krvavě potlačena. Podle oficiálních zpráv si vyžádala 45 mrtvých a 1 165 raněných.

Poláci na rok 1970 nikdy nezapomenou, zvláště pak na 16. prosinec. V ten den, ve čtyři hodiny ráno vešly do Gdańska vojenské oddíly. Tanky a obrněné vozy se nezádržitelně blížily ke gdaňským loděnicím. Lidé stáli proti těmto vymoženostem vojenské techniky s holýma rukama. V osm hodin padly první výstřely. První dva zabití, 11 raněných..

Anna Walentynowicz: Loděnice byla ostřelována také z helikoptéry. Policisté převlečení za vojáky stříleli do lidí, kteří vcházeli do loděnice. Padali první mrtví. V závodní ordinaci byla rozložena bílá prostěradla, na které byly krví mrtvých malovány červené kříže. Každé nové prostěradlo znamenalo dalšího mrtvého..."

Ošetřující lékař v nemocnici v Gdyni:... "Doslova v momentě, kdy jsem vstoupil do místnosti příjmu, se rozezvučely sirény sanitek a během okamžiku přinášeli ze všech stran na nosítkách raněné. Neko-
nečné byly operace, ošetřování, převazy, transfúze, kapačky... Ačkoliv to byla normální práce, kterou vykonávám v nemocnici řadu let, zůstane mi celý život v paměti ono neopakovatelné lidské drama. Není možné zapomenout na smrt mladých 18-20 letých chlapců, a zvláště těch, co zahynuli s prostřelenými zády. Střelbě do zad, jako odpověď na výzvu k návratu do práce!

Ten den jsem byl jako internista také u dobrovolných dárců krve. Je těžké spočítat kolik jich bylo. Přijížděl autokar za autokarem. Několik desítek lidí stálo v čekárně celé hodiny jako zeď v naprostém tichu. Každý chtěl odevzdat krev, kolik je potřeba, kolik může.

Mirosław Witkowski ze Štětína:... "Bylo mi tehdy 16let. Stojím vedle banky. Poblíž se shromáždilo několik desítek lidí. Něco se tam děje. Nějaký muž rozechvělým hlasem vykládá, jak stovky lidí byly zahrnány ke zdi a vystaveny ze třech stran střelbě z kulometů. Ti, co stříleli, byli ve vojenských uniformách. Ozývají se protesty. To nemohou být vojáci... Převlékají policajty!... Ti, co tak mluvili měli pravdu. Dozvěděl jsem se o tom později, od jednoho, který byl odpovědný za transport uniforem z vojenských jednotek do komand policie. Lidé křičí, jsou rozčilení, pobouření. Zakrátko se

objevil oddíl policie. Dav se rozbíhá, honí nás antoni. Ucítil jsem bolestivé pálení na ramenou, zádech i hlavě. Předklonil jsem se, v tom mě začali kopat. Pamatuji si tvář policisty, který mě bil. Byl v tranzu, zdálo se, že je šílený anebo pod narkotiky. Jeho rány bolely jakoby měl podešve okované plechem. Zatáhli mě do antona, kde nás bylo namačkáno několik desítek. Přivezli nás do vězení. Zkontrolovali nám občanky a poručili, abychom šli v řadě za sebou. Stáli tam na dvoře ve dvou řadách policajti a bili procházející. Se vztekem a náruživostí. Když se to skončilo, zatáhli nás do celi, kde jsem byl přes půl dne. Pak nás odvedli k výslechu. Mluvil jsem velmi chaoticky a najednou vedle mne, nevím proč, začali bít chlapce. Pamatuji si ho z celi. Celou dobu tam seděl tichý, se zavřenýma očima, schoulený v rohu místnosti. Jak ho bili napřed trochu nařikal, pak ztichl. Policisté se uklidnili, ale on náhle vstal, celý se třásl a začal strašně křičet. Jeho tvář vypadala hrozně. Křičel, že policie jsou fašisti, že komunismus v Polsku padne, proklínal Gomulku. V tom k němu přikročil jeden z policistů, vytáhl pistoli a zastřelil ho...

Odvedli mne na samotku. Teď je řada na mně, pomyslel jsem si. "Nic jsi neviděl," řekl mi člověk v civilu. "Ano!" Měl jsem zvrhlý pocit bezpečí, ale bojoval jsem o život. Dostal jsem papíry a posadili mne do auta. Odvezli mě za Długi Most. Byl jsem volný, ale bál jsem se, že né docela. Šel jsem do kostela, to byla v těch dnech nejbezpečnější místa.

Stále jsem viděl před sebou člověka, který před mýma očima chladnokrevně zabil člověka. Cítil jsem v sobě prázdno, ani pokřičovat jsem se nedokázal. Z kostela jsem se vydal se skupinou lidí, kteří šli na hřbitov. Prý tam pohřbívají do společných hrobů. V noci jsme, skrčeni za náhrobky viděli přijíždět auta podobná mrazírenským. Reflektory osvětlovaly čerstvě vykopané hroby, temné postavy do nich házeli do fólií zabalená těla... Bylo mi tehdy 16let, nikdy na to nezapomenu."...

Z.Nagórek:..."Ano, stříleli do nás. Dostal jsem to do zad. Byl jsem operován. Kulku, kterou mi vyjmuli z páteře, jsem si chtěl druhý den vzít. Zmizela. Dostal jsem invalidní důchod. Důchod za úraz při práci!V prosinci 1970 mi bylo 20. Byl jsem jedním z nejlepších sportovců loďnice. Od té doby se mohu pohybovat pouze na invalidním vozíku."...

xxx

"Ani největší vlna nesmyje jedinou kapku vaší krve," zní nápis vedle pomníku obětem ze 70roku, který na vlastní náklady a vlastníma silama vybudovala v roce 1980 Solidarność.

Je 16.prosinec 1984 něco málo před 11 hodinou. Ke kostelu sv.Brigiády v Gdaňsku se hrnou ze všech stran davu lidí. Město se doslova modrá policisty Lidé si přišli připomenout události před 14lety, po mši chtějí složit květy u pomníku. Jsou jich desetitisíce. K pomníku však nemohou. Zastavuje je kordon po zuby ozbrojených policistů, vodní děla s modrou vodou, dýmavnice a slzný plyn. Ke slovu

přicházejí obušky, první zatčení už sedí v anto-
nech. "Bez Solidarity není svobody!" skandují da-
vy v ulicích se zdviženými prsty ve tvaru V-
Victoria - Zvítězíme! Na hlavy policistů se sypou
zlatáky - "nebijte nás za jidášské peníze!" Ale
zfanatázovaní mladíci v uniformách jakoby neslyše-
li. Celý Gdaňsk je na nohou, hustě sněží, přituhu-
je, ale město je ve varu. Solidarity vyšla do ulic,
ožila hesla, transparenty. Co na tom, že proti
ozbrojené policii násilím nic nezmohou. Gdaňsk
dnes patří Solidaritě. Na křik policejních tlampa-
čů, na varovné výstřely zní v odpověď polská vlas-
tenecká píseň, která se stala pro Solidarity sym-
bolem.

Nezavrhneme zemi svou, náš rod
nedáme pohřbít jazyk rodný.
Polský jsme lid, polský národ
královský rod Piastovský.
Nepřítelem odrodit nedáme se
- K tomu nám dopomiz Bože!

Do poslední kapky krve z žil
bránit budeme ducha
Až rozpadne se v prach a pyl
sněhová bouře zloducha.
Tvrzí nám každý práh bude
- K tomu nám dopomoz Bože!

Plivat cizí nebude nám v tvář
nebude nám napravovat děti.
Ozbrojený oddíl povstane náš

Jednotný duch bude nás vésti
Půjdem až zazní zlatý roh...
- K tomu nám dopomoz Bože!

Lidé se ale neřádí vyprovokovat k nepředloženostem. Rok 1970 se nesmí opakovat. Z několika tisíc hrdel ještě zazní polská hymna. Demonstrace skončila.

Polská tisková agentura celou událost shrnula do několika vět a ukončila prohlášením: Za narušení bezpečnosti, klidu a pořádku, z chuligánských pohnutek byli zadrženi nejagresivnější účastníci demonstrace...

Je mezi nimi i Andrzej Gwiazda, nedávno na amnestii propuštěný z vězení. Je bleskově opět odsouzen. Tentokrát "pouze" na tři měsíce.

Lech Walesa: "Policie postupovala velmi drasticky. Nasadila vodní děla a slzný plyn. Proti demonstrantům postupovala s obuškou. Ptám se, jak je možné, změnit člověka v takovou bestii. Díky bohu, je společnost rozumná a kontroluje se sama!"

XXX

Kolikú takových prosinců ještě bude?

V Gdaňsku je klid. V kostele sv. Brigidy dál hoří svíce naděje, které se budou pálit do té doby, než dojde ke skutečné dohodě polského vedení se společností. V tichosti zmizeli květy, které k pomníku Solidarity položili zástupci vlády. Vedle fotografií zavražděného kněze Popieluzsky a symbolů Solidarity se objevily nové letáky požadující propuštění Andrzeje Gwiazdy. Lidé nerezignovali, ale

nálada je chmurná.

Polský rok 1984 byl náročný- Stále se odkládající proces s představiteli KORU. Úspěšný bojkot voleb, kterých se zúčastnilo necelých 50% voličů. Soudní fraška s těmi, co zapříčinili smrt mladého Grzegorze Przemyka. Policisté byli zcela podle očekávání zproštěni obžaloby. Pak následovalo zadržení Bogdana Lisa, který přes dva a půl roku pracoval v podzemí. Následovala amnestie a brzy po ní opět první zadržení. Zavraždění kněze Jerzyho Popieluzsky pracovníky státní bezpečnosti.

Mezi lidem a vládou se vytvořila nepřekonatelná propast. Smrt oblíbeného kněze otřásla celou zemí. Jak ovšem ukazují seznamy těch, kteří za záhadných okolností zemřeli nebo zmizeli, Popieluzsko nebyl první. A není možné se domnívět, že také poslední. V prohlášení Solidarity k zavraždění J.Popieluzsky se píše: "Ve státě, kde jsou stále porušovány zákony, kde politická policie slouží jen zájmům moci a nepodléhá žádné společenské kontrole, může mít takový čin nedozírné následky!"". .

Není třeba však hned myslet na bratrovražednou válku, pomstu a účtování. Solidarity stále znovu vyzývá ke klidu, žádá dialog s vládou, žádá porozumění. Vláda však odpovídá novými provokacemi. Národ se stáhl do sebe, vláda se ocitla v izolaci. Zed^v stojí proti zdě.

Výstižně charakterizoval tuto situaci Lech Wale-
sa : "Bez stávek, bez ohňostrojů a bez lidí na ulicích se může zdát, že se zvyšuje nečinnost polské

opozice. Vstupujeme však do nové fáze, která bude mnohem zajímavější. Polský lid nebyl podroben ani nezvolil cestu násilí a bratrovražedného prolévání krve. Nepodrobíme se násilí. Jako národ máme právo rozhodovat o svých záležitostech a utvářet svou budoucnost. To nepředstavuje pro nikoho žádné nebezpečí. Mým nejhoroucnějším přáním je, aby má země znovu dostala historickou příležitost k mírovému vývoji a aby Polsko dokázalo světu, že i nejsložitější situace mohou být vyřešeny dialogem a nikoli silou"

Samozřejmě se najdou i odpůrci tohoto prohlášení. Ti, co chtějí radikálnější a hlavně pokud možno okamžité řešení. Tyto hlasy se ozývaly i před událostmi v Bydgošti v březnu 1981. Celá země byla připravena na generální stávku a nad Polskem už visel 13. prosinec. V březnu by byl však daleko dramatičtější a krvavější. Dnes uznávají, že odvolání generální stávky mělo tehdy svůj význam. Vždyť čas musí dozrát jako dobré víno. A je mnohem lepší v kostele pálit svíce naděje, než svíce zármutku na čerstvých hrobech. Je však také dobře známo, co jeden malý plamínek může způsobit. A v Polsku již mnoho let stále cosi doutná.

A TO JE SEZNAM OSOB,
KTERÉ PETICI
NEPODESALI!

Několik ukázek ze současné polské tvorby

Dokud si lížeme rány - Leszek Budrewicz

Dokud lid prosí

není vidět tvář pěstitele

dokud lid spí

spí ve službě strážce

dokud si lid líže rány

večerem mu pochlebuji

dokud lid nezmoudří

pěstitelé jsou moudřejší

dokud lid důvěruje

nic jim nehrozí

čím více ztrácí naději

tím jsou oni jistější

dokud se lid nehýbe

dokud lid čeká

čeká

řeka

Stále rychleji - Jarosław Broda

V zemi, jejíž občané

byli přeměněni v obyvatelstvo

může narodit se svatý

anebo hněvu plný mstitel

V takové zemi teror

je obyčejným druhem zábavy

slepnoucího vládce

ačkoliv ho to příliš nebaví

, že jiným mimovolně aureolu
 tváří a vyvolává odvetu
 vidí, že čas utíká mu
 a dál rychleji

xxx

Prostředky

Prostředky přímého násilí
 nutně selžou v nejasných diskuzích
 tehdy, kdy je třeba obyvatelstvo
 přesvědčit o demokracii

xxx

Odpusť svému vrahovi
 neboť jenom tak unikneš
 spoluúčasti na zločinu
 neboť jenom tak nepůjdeš
 jeho zrezivělou cestou
 neboť jenom tak rozetneš
 křiku plný kruh
 neboť jenom tak přestane tě
 doprovázet strach

A zrodí se svědectví,
 které jednou umožní
 uslyšet zpěv ptáka
 natáhnout dlaň k děcku
 v záblescích lesku
 vydržet jeho odraz

Kruh

Ptáš se, jestli máme šanci
 na normální život

copak nevidíš -
líjeme normálně
Ten kruh nazývají předpeklím

xxx - Lothar Herbst
Všechno je jaksi ubohé,
nedodělané
mdlé
nijaké
často tak přemýšlím,
když čekám ve frontě
na postupné změny
Potom změníme fronty
na frontální povstání

xxx

xxx
Stále mě trápí pochybností
né o cestě, né o cíli
ten cítím spolu s milióny
Ale o konci té cesty
Myslím na den, kdy staneme tváří v tvář s těmi,
kteří nás tak oficiálně nenávidí
co nastane pak?

xxx

xxx
Je noc,
obyčejná noc naší svobody
zčekáme svítání
kdy červeno-bílá barva
půjde kam směřujeme my

A přesto je noc
a do úsvitu stále daleko

xxx

Hodně dnes v této zemi čtu
deníky každý den, dávno již
jsem to nedělal tak často
A stále více pozoruji
jejich falešné tóny
dvojsmyslnost a rodící se
nenávist
k nám

xxx

Jsme nervozní stále více
nespokojení, sdružujeme se
u prázdných stolů, hledíme s nadějí
do šedé obrazovky televize, říkáme
že tam klamou a tahají nás za nos
a jsme proti "pravdě"
pro pravdu, pro život i smrt
a skoro nikdo z cizích nechce to
pochopit, že jsme se nepostavili na nohy
proto, abychom umírali v kleče

xxx

Vášim jazykem se stane
jazyk politiky
jazyk dvojsmyslný
který nás mrzačí
jazyk falešný

kterýj nás obdarovávají vládnoucí
a přeci doopravdy naším skutečným jazykem
je naděje

xxx

Všechno píšeme nadějí
celý náš život
noci, dny
slova, která stále více znamenají
barva, která je stále více bíločervená
všechno píšeme nadějí
Polskem

Velikonoční přání

Vytrvalost,
trpělivost,
rozvaha a odvaha
naděje a víra v to,
že ještě může být jinak,
že zvítězí pravda a opravdovost,
a že "jednou" znamená též pro nás.
At' jenom nechceme
že by bylo - lépe - spravedlivěji
Ale at' se umíme přičinit o to,
aby šlechtné idee Solidarności neustoupili
a staly se opravdovým
naplněním ušlechtilých slov

"Svoboda a vlast

"Bratrství, přátelství..."

Raději zůstaň doma!- Ryszard Krynicki
Ty, který obyčejně na manifestaci
slavíš den svých utlačovatelů
raději zůstaň doma
at' před stlučenou tribunou
prohání se pouze většik

Ty, který tak snadno odevzdáváš svůj hlas
pamatuj, že už ho nemusíš získat zpět
zůstaň příště raději doma, at' ti,
co sami sebe vybírali
nyní sami na sebe hlasují

xxx Andrzej Waśkiewicz

Krví zavněly ulice
vražky slily se v moře
socialismus volaly
u betonové zdi
Uprostřed deště ženských slz
ční dřevěný kříž
Zní salvy, padají výstřely
svědomí válčí s kulkami
Dnes uniformou je oblek dělnický
dnes zbraní je krumpáč
Loděnice krvavá mohyla
odumřela kultura
odumřel národ
vzlyk matčin
hymnou povstání se stal

Nad temnou řekou hněvu - Jan Piekřo

"Hněvejte se, ale nehrozte
at slunce pravdy had hněvem
vašim nikdy nepohasne."

paměti S.P.

Nad temnou řekou hněvu
mladí lidé křehkými dlaněmi
uvěří světu
slovo zablýská se diamantem
na jejich ústech žíznících
po štěstí pravdy
A pijíce voďu z Řeky hněvu
vlastní smrtí studují obydlí
nelítostného krásna.

xxx

Nechme auta i televizory
zábavy, tance, módu i příčiny štěstí
Slečme se do nahá, nebo se snižme k podvodu
a dále pánové, rychleji pánové:
do jesky, do jeskyň, do jeskyň!
Příroda čeká-... .

A hned po víkendu
stráveném tajně
bez obav, hezky rychle pánové
do kanceláře, do práce, domů!

Naděje- Jan Kaczmarek, Jerzy Skoczylas
Po neurčitých dnech horečky
po stagnaci chudých let
rodí se, rodí naděje
velký byl jí nedostatek

Teprve první paprsek
teprve první třesk
ale už svítí, hřeje
pomalu se v nás zabydluje

Drsné klima nesvědčí jí
hubí jí klamný strach
veřejně nezamilují si jí
spíše ve skrytu, v tichých snech
ve snech o ráji a moci
snů netřeba se bát
A když tichá noc přejde
znovu je tu beznaděj a strach/kocovina/

Prohráli jsme jí nejednou
hrajíce falešnými kartami
utopili jsme jí v kořalce
vzletně znějících klamů

Přidusili jsme jí balvanem
prázdnem základních práv
přehlušili jsme jí křečí
bezzásadových hromových potlesků

Po neurčitých dnech horečky
po stagnaci chudých let
znovu rodí se naděje
kdo ji cítí, náš bratr je

Je naděje Polska matkou
snad už minul čas
kdy byla matkou hloupých,
těch, kteří nejsou již na kolenou

Písnička o krátké paměti - Marcin Wolski

Zapomenuté refrény romancí
zapomenutý rytmus agitek
zdálky slyšíme jak směšně zní
směšně jak špatný rým

Jsou zapomenuté hry rodu
zapomenutá historie tohoto kouzla
Jak lehce ztrácí se
povědomí viny, zásluh i trestů

Písnička o krátké paměti
je leitmotivem epochy a dní
na památku ji učte své děti
a poslouvejte jak zní

Písnička o krátké paměti
nedráždí tu paměť, to zlo
Zapomeneš a všechno pomine
jednou na místě, jednou v proudu, jednou

stranou.

Zapomenutí je výzarem lidskosti
zapomenuta je každá chyba
co se za léta vrací jako postih,
a je marné zbavit se jí.

Nebot' hodně si pamatovat je nepříjemné
třebaže by nás to časem varovalo
před tragédií, hloupostí, před mýtem
co opakuje se nějakou dobu

Písnička o krátké paměti
časem se kdasi vytratila
a znovu se objevila jako plíseň
hymna nebo žalostná špatná píseň

Písnička o krátké paměti
jitří nám srdce a rozum
Ať nás neznechutí,
aby ten kříž nevyrostl znovu!

Píseň hrdinů VIII - Rafał Wojaczek/1945-71/
Kdo jiný o to má dbát, když my věrní
jenom nenávisti, jež nehledající na dně krev
jeví se rázem jako láska,
sami toho nedbáme? Jsou někde takové ženy,
matky, Polky, dívky, učitelky,
které dají v teplé kuchyni pít
a měkkou houbičkou vysají krev z rozbitého
obočí?

Které občas nakrmí? Které jehlou
sesíjí košili a nebudou hubovat
když se nám zachce svěřit se se svými
největšími vinami?

Které vesmír neutiší jediným slovem
"Spi"?

Které nebudou požadovat
mlčenlivé svolení,
aby šly hledat policii
tu, která pendrekem učí lásce k vlasti!

Modlitba obyčejného člověka

Abyste mi dali konečně pokoj a oddech
od revolučních věnců a atomových bomb
Abyste mi nevykládali o jasné budoucnosti
Abyste mi umělý měsíc nemátl hlavu

Abyste mě nestrašili perspektivou nových
horizontů označených novými lunami
Východ slunce svítící do očí také tak
ziskuchtivě!

Abyste mi nemalovali hrozné plakáty

Kvůli pohotovosti a síle vlasti
aby mi nepřikazovali sebezdokonalovat se
Kvůli čelení úkolům, o kterých málokdy vím,
aby mě neučili kráčet v šlépějích Strany

Aby mě nezatahovali do čehokoli
abych nemusel kráčet stále výše
Na oltáři výčepního pultu, aby mě
nebili za zvyšování cen masa nebo
celních poplatků

Aby nedbali o můj duševní rozvoj
a nezvali mě na výročí
Vždyť mojí ubohou hlavu vyčerpávají
velká slova!
Proto mi je tam nevtloukali,
abych z nich nic neměl

Aby mi bylo dovoleno něco mít - tebe
aby třeba jenom na chvílku, na sekundu
smrtí, co z tvých zad bude vyhlížet
mi nebránili zapomenout na život

O jezdcích apokalypsy - Leszek Wójtowicz

Auta pokrytá ocelovým plechem
který nic neprostřelí
Jediný způsob na takovou mašinu
jsou lahve s benzínem

A na střeše vodní dělo,
vždy připravené k činu
Neslouží pouze k válce s ohněm,
ale k hašení požárů srdcí

Mlčící lidé v shromáždění podivném
čekají ještě na odpověď *
A megafony všeřtivě křičí:
"Rozejděte se!"

Hukot motorů, jak zpěv Valkirie
ochromuje bezesbytku všechny smysli
Víc na kolenách nejsme národe!
To pádí jezdci apokalypsy

Pochmurné tváře a na nich rizkaz
otisknutý znamením nesmyslnosti
Žádné váhání, žádná touha
s tím nemají starosti

Každý si řekl svoje: tak to je
a od té doby více nerozumám!
Těžko se rozeznává v davu, bratři,
za mohutnými pancéřovými vozy.

No tak, kdo první začne střílet!

Srpen 80 - Maciej Pietrzyk

V dobách, kdy rozhodovalo se o nás
a kde kdo se tím dojímal
postulát - vyšlechtěné slovo
pevným stvolem vyrašilo z pod rzi
Už není jako šifra
ty staré verše se současným obsahem;

"Je v zemi spousta křivd,
ale cizí ďlaně je nepředělají"

Vím, zůstanou v nás ty noci probdělé
a tovární brány vprostřed květů
kdy přestala náhle sloganem být
diktatura proletariátu
Kdy s napětím poslouchal, kdo žil
neklidné, nejisté zprávy těch chvíl

Budou o tom legendy a ságy,
budou poslouchat příští pokolení
že kdysi národní vlajky
bez příkazu vyvěšené byly
že pěkné moudré povstání
zdařilo se a Poláci se sešli

Věřím v každý nový den i rok iměsíc
pracovitý, laskavější
Věřím, neboť vím o srpnu 80,
který zůstane ve mně navždy

jako nádherný kerský mýt
jako verě, co říká že:

"Je v zemi spousta křivd,
ale cizí dlaně je nepřeselají."

Bože náš

My loďaři a přístavní dělníci
v zástupu dnes vydržíme
tu námahu přežijeme
Abychom zítřky měli zajištěné
svobodné odbory utvořené
a mohli zahájit práci

Bože náš, bože náš,
jak ta stávka dlouho trvá
Proč ještě váhají,
dohody nepřijímají?
Ať pomyslí, kolik to stojí nás?
Bože náš, jak ta stávka dlouho trvá

Naše srdce naše myslí jsou zde,
když prosinec připomíná se
Teď tu už víme, jak stávkovat
jak s vládou jednat
Naše požadavky
vyplnily se

Písnička věnovaná Solidaritou Československa.

Přátele mi nebude nikdo vybírat

Andrzej Garczarek

Přátele nikdo nebude mi vybírat,
nepřátele si najdu sám

Proč sakra pořád poučují mě
v co věřit mám!

At' nepíší noviny Neues Deutschland
ve třísloupku o pomoci
Protože jsou zde ještě lidé,
kteří se budí s křikem vprostřed noci

Jistě je to věrný přítel
však opět čistí měď pomníků
na věčnou chválu i památku
pruských keprálů Fridriků

Jakým vy právem o svobodě,
mluvíte, bratři, v Rudém právu
Však né poslední z vás zešílel
spisovatel Ota Pavel

Odvahu ty smutná Bratislavo
město královské, zlatá Praho!
Zazněly vlašťovky tamtoho jara
a polské tanky nad Vltavou.

Přátele nikdo nebude mi vybírat
nepřátele si najdu sám
Proč sakra pořád poučují mě
v co věřit mám!

Monolog - Marcin Wolski

Nepřetržitá únava, nálady a nervy,
jako každodenní černé máry
Předpovídáme z kávových sedlin, přeháněk,
namévrů, kdy jde nové a kdy se staré vrací
Koho zas vezme kolotoč,
aby ho postavil znovu do funkce,
jak nám dnes rozdělí, někdo z vlastníků
otcovské komárky

Dožijeme se příští obnovy,
nového rozvoje a nových nadějí
Vychováme znovu svaté krávy,
co svého majitele podojí
Dočkáme se následující oblevy,
co jak ubezpečují, bude poslední
Kdy posoudíme chby, soudruzi,
na mimořádném 50. sjezdu

Dějiny vlasti jsou smyčkou stahující se
že pořád utahuje se, známe z praxe
Už v kalendáři nestačí měsíce,
nedostatek míst je na příští pomníky
A v novinách pořád med nafukuje se
a v samoobsluhách jen holé pulty

Nevíš, za koho žiješ, za Beruta,
Jaroszewicze nebo též za....

Dočkáme-li se následující obnovy
co nám znovu zmatek udělá v nadějích
Tak pokud jde o nás, jsme připraveni
na ty obnovy lístky koupit v předprodejích

Upravený monolog z Pana Tadeusza od
Adama Mickiewicze

Ó roku, kdo tebe viděl v naší zemi
Lid dosud nehybný, přehnal se krajem
Na aktiv padla hrůza
Doteď o tobě staří bájí
do dnes o tobě písně pějí
Dávno byls oznámeným papežským zázrakem
předurčený temnou věštbíu mezi lidem
Ovládlo rodáky srdce se srpnovým sluncem
Jakási divná předtucha, jak před světa káncem

Když poprvé dobytek vyhnán na svobodu
ačkoliv vyhladovělý a hubený,
nelehal si na prosincové ruiny
ale běžel na pole a schýlivše hlavu
křičel nebo zvracel zboží importové

Vesničené pluhy táhnoucí
netěší se z konce orby dlouhé

Nezpívají, pracují lenivě,
na setbu, žatvu jakoby zapomněli
Co krok uvolňují volí a hledí k západu,
jak by se z té strany zázrak měl objevit
A pozorují z dálky vracející se ptáky

Už Walesa přiletěl do rodné loděnice,
rozepjal křídla vousů, časný to prapor jara
a za ním křiklavé natahují krky, hromadí se
lišky, holubi, vlaštovky, jestřábi
užívající slova nezvyklá jazyku

Večer je slyšet v křoví šepot radiovozdů,
vyjící sirény policejních aut z poza lesa,
když vracejí se zmožení
s halasem na krmení

Odkud v tom království křídlatém
tolik zmatku?

Jaká bouře ty ptáky z domu vyhání?
Ta nová hejna
hýlů a špačků?

Na korouhvích chocholi červené
zazáří na pahorcích - manévry
Podivné útvary, divné zbraně, pluk za plukem
A středem, jak tající sněhy,
plynou cestami okuté železné šiky
černají se čapky z lesa, řada bajonetů
se blýská - rojí se pýchota mrviska

Tehdy z teplých krajů
za ptactvem hnul se lid
v té naší zemi hnaný
nepochopitelnou instinktivní silou
loděnice dnem i nocí stávkují
u bran hromadí se davy
zem chvěje se, je slyšet - obnova, obnova!

Nebylo kouta, kam by tem křik nedošel
Chlap, kterého rodiče i dědové umřeli
aniž by vyšli za hranice lesa,
který rozuměl je šílení bestie z rodu
vůdců,
teď vidí na nebi podivnou zář

Obnovo, kdo tebe viděl v našem kraji
památná doba stávek
Ó srpne, kdo tebe viděl,
jak si byl kvitnoucí
šílenstvím i rozvahou, blyštící se lidem
opilý zdarem, těhotný nadějí
Já tebe doteď vidím
pěkná vidino rozespalá
Narození v nesvobodě, sešněrování
Já jenom takový jeden srpen měl v životě!

Jan Pietszak

Jak to bylo - Jacek Fedorowicz

Šel jsem za svým vedoucím, abych se dozvěděl, jak to ve skutečnosti bylo. A on řekl:
"Kolego Fedorowiczi, tak v tom vám udělám

Hned jasno. To přišlo celěnto KKP. Už od pohledu byli to takoví provokatéři, bradáci, vousáči. Každý dobře ví, že to byly hloupé iluze z nedostatku žiletek na trhu. Ale ve mně se probudilo dobré srdce vlády, neboť jsem je nevyhodil. Ale poprosil jsem je, aby si sedli. A víte, oni jsou takoví netaktní - usedli. Škoda slov. Příště je třeba potáhnou křesla nějakými potahy. Ale to nic. Oni vystoupili s takovým návrhem, že by celá ta Solidarita, chtěla mít kontrolu nad dodávkam zboží na trh. Jak to ministr uslyšel, tá na ně: "Zboží, ano, to znamená, že chcete vládu! Protože, kdo má zboží, ten má vládu!" Víte, my jsme se dohodli, že kdyby začali s tím, že chtějí přístup do televize. To by se jim žeklo, že kdo má televizi, ten má vládu. Kdyby například chtěli otevřít okno, protože je v místnosti dusno. Tak to by hned ministr na ně: "Okno otevřít? To znamená, že chcete vládu, protože, kdo má přístup ke vzduchu, ten má vládu!"

Oni se zamysleli, protože nevěděli o téhle sledovací mánii. Užasli, ty hloupé huby otevřeli. Víte, oni mají takové hloupé huby, já je nesnesu, štítím se jich. Ale nejvíce se štítím křemem. A oni jsou takoví falešní. Když mluvili s ministrem, tak pořád říkali, že věří, že mluví, aby něco pověděl a né aby mluvil. No to nic. Ale najednou se mi

zdálo, že se chtějí dohodnout. To jsem se vystrašil. Jestli se dohodneme, to jsou schopni ti stávkou na Slezsku odvolat. Co potom budeme dělat? Na koho svalíme ty nedostatky v těžbě? Na kom budeme mstít ty utýrané utrápené řečníky, co umdlívají v televizi. Na kom se pomstíme?!

Ale víte, ministr je mazaný. On jim podsunul komuniké, takovou dohodu na dvě strany. Udělal v ní pár úprav redaktor, Ten ví, jak na to. Kde bylo napsáno ano, změnil na né a více nebylo třeba měnit. Ale podívejte se, jací jsou to podivíni. Oni řekli, že nepodepíšou. Tak dobře. Nashledanou. A jak odešli, tak jsme to prohlášení dali do tisku. Už ho všichni znají z paměti. Měli jsme ho připravené předem, jen jsme přidali čas 3,25 a bylo to. A teď se těším na to, až začne skutečný boj.

Prohlášení to bylo trochu nesmělé. Jak jde o podvod, tak je to třeba popsat a ne skrývat před veřejností. A tak vám řeknu popořádku podle jsme: Bujak po celou dobu jednání měl ruce v kapsách, když mluvil Lakomic. A to je přece člen vlády, i když na to nevypadá. A jak šli, Gwiazda a další, víte, ani jeden, jak míjeli Rakowského, nepoklekl. No samozřejmě, nejhorší byl ten Walesa. Ten se tak díval na ministra, jako by mu chtěl říci, že ho vyrve z kořenů.

A to je třeba psát a ještě si na na to vzít další. At'píše Jerzy Urban, Hornický věstník a oba dohromady at'píšou. Víc hlav, víc rozumu. A tak to má být!

Ale víte, mimo protokol bych dodal, že Urban píše co druhé prohlášení Rakowskému. To souhlasí. Když to tak čtete řádek po řádku, tak se jeho názory dělí na párové a nepárové"

Nezávno Rakowský řekl, že věří v moudrost národa. A já bych doopravdy chtěl, aby mu národ mohl říci - navzájem."

Proces v Toruni

Kdo byl Jerzy Popieluszko - oblíbený, mladý kněz, stoupenec Solidarity. Na jeho kázání v kostele sv. Kostky ve Varšavě přicházeli lidé z celého Polska. Člověk, který byl mnoho měsíců vystaven trvalému policejnímu pronásledování. A který byl 19. října 1984 na cestě z Bydhoště do Varšavy spolu se svým řidičem unesen příslušníky ministerstva vnitra. Řidiči Waldemaru Chrostowskému se podařilo utéct. Kněz byl surově zbit, zavražděn a jeho tělo vhozeno do Visly.

Mučednická smrt tohoto kněze vyvolala v zemi značné rozhořčení a zejména to, že jeho vrazi byli členové tajné policie. Jen díky důrazným apelům předních opozičních představitelů se lid nenechal vyprovokovat k nepředloženým činům. Ale pohřeb Jerzyho Popieluszky se stal tichou demonstrací, které se zúčastnilo na půl miliónů Poláků.

Velmi rychle byli nalezeni viníci a 27. prosince byl v Toruni s nimi zahájen proces. Po šest týdnů se před soudem odehrávalo nevídané divadlo - tragédie i fraška. Čtyři obžalovaní - Pietruszka, Piotrowski, Pekala a Chmielewski, zde postupně odhalovali metody, praktiky a charakterové vlastnosti, při kterých běhal mráz po zádech. Ukázalo se například, že útok na kněze byl plánován již dříve. Pekala a Chmielewski

suverénně tvrdili, že byli přesvědčeni, že celá akce je schválena z vyšších míst a že jejich bezpečnost je zaručena. V této souvislosti padla jména vedoucího čtvrtého oddělení MV Zenona Flatka a náměstka ministra vnitra Władysława Giaszona, který byl Chmielowským označen za pravděpodobného osnovaitele celého plánu. Oba jmenovaní rovněž sváděli hlavní vinu na svého přímého nadřízeného, který se únosu rovněž zúčastnil - Piotrowského. Ten naopak cynicky tvrdil, že se nepovažuje vinen z žádného obvinění. Jedním dechem však zároveň ^{se} doznal únosu kněze, k jeho bití a vhození do Visly. Vyšlo rovněž najevo, že Piotrowský projednával celou věc s Pietruszkou /byl obviněn z podněcování a napomáhání při zločinu/. Pietruszka prý uvažoval o smrti kněze Popieluszky na srdeční slabost. Doslova prý řekl: "Má-li příliš slabé srdce, je to jeho vina." A tak obžalovaní obviňovali jeden druhého, naznačovali různé souvislosti, aby v zápětí své výpovědi odvolali. Snad bylo třeba celou věc trochu ~~rozostřit~~ a zahalit neproniknutelnou mlhou.

Jako hlavní motiv pak byla vyzdvižena nespokojenost obžalovaných s mírným postupem jak vlády, tak bezpečnostních orgánů proti protistátní činnosti kněze Popieluszky. A od toho už byl jen malý kráček k tomu, aby se proces přeměnil v přímé útoky proticírkvi,

proti zavražděnému knězi a zároveň proti Solidaritě a další opozici v zemi vůbec. Samotní obžalovaní napadali nevybíravým způsobem svoji obět. Piotrowski například prohlásil, že policie má důkazy o tom, že církev formovala kádry, které se připravovali na převzetí moci. Koordinovaně s toruňským procesem postupovaly i útoky proti církvi ve sdělovacích prostředcích. Jerzy Urban prosazoval ve svém článku myšlenku výrazného zpřísnění právních a trestních předpisů, které by prý měly katolické církvi zabránit v šíření klerikálního šovinismu a přimět ji k respektování zákonů. Ostře vystoupil i předseda Úřadu pro církevní záležitosti PIR Adam Lopatka, který obvinil církevní orgány, že jsou příliš tolerantní vůči kněžím, kteří se dopouštějí protistátní činnosti. Adam Lopatka ještě prohlásil, že v Polsku vedle Popieluszky je ještě asi 100 dalších kněží, kteří zastávají kritický postoj a kteří by měli být pod dohledem. Někteří se zcela zjevně dopustili zločinu. Prý se to prokáže, až budou postaveni před soud. Jelikož útoky se nezmírnily ani po skončení procesu, uspořádal kardinál Glemp tiskovou konferenci ve Varšavě, kterou pojal zároveň jako svou odpověď na celou záležitost. Především zdůraznil, že církev bude bránit své kněží obviněné úřady, že zneužívají svého

poslání k politickým cílům. Odsoudil výroky Adama Lopatky, který hrozil uvězněním kněží, kteří údajně porušují zákony. Potvrdil, že kázání kněze Popieluszky byla z teologického hlediska naprosto správná. Kardinál Glemp rovněž řekl, že toruňský proces poskytl příležitost k nové vlně útoků proti polské církvi.

Z celého problému jakoby se nakonec vytratili samotní obžalovaní. Těm byli napřed navrženy nejvyšší tresty. Piotrowskému dokonce trest smrti. Proti tomu se postavil obhájce rodiny Jerzyho Popieluszky, který prohlásil, že zavražděný kněz byl odpůrcem jakéhokoliv násilí, zvláště pak trestu smrti. Druhý advokát Edward Wende ve své závěrečné řeči protestoval proti výrokům prokurátora Pietrasinského, který ve své obžalovací řeči ztotožnil profesionální extrémismus vrahů s jejich obětí. Edward Wende řekl, že tato řeč překročila všechny meze slušnosti a nemá obdoby ve světové právní praxi. Pak už byly vyneseny pouze rozsudky. Pietruszka a Piotrowski byli odsouzeni na 25let vězení a na 10 let ztráty občanských práv. Pekala byl odsouzen na 15 a Chmielewski na 14let. Ale bylo skutečně spravedlnosti učiněno zadost?

V Toruni skončil proces, který opravdu v historii socialistických států nemá obdoby

Bylo odbouráno jedno tabu. Veřejnost byla o procesu podrobně informována, do soudní síně měli přístup i zahraniční korespondenti. To vše mělo vzbudit dojem, že v Polsku je dodržována zákonnost ať se jedná o kohokoliv, že je vše v nejlepším pořádku. Je ovšem třeba se zamyslet nad tím, proč byl v vlastně proces uspořádán. Dá se říci, že vládě nic jiného nezbývalo. Veřejnost byla opravdu rozhořčena. Ale nedalo se předpokládat, že se na toruňskou frašku nechají nachytat. Bestiální vražda kněze Popieluszka totiž definitivně dokončila zed mezi vládou a společností. O proces byl jistě zájem, ale Poláci se na samotný výsledek dívali již předem skepticky. O to více se počítalo se zahraničím. Vzhledem k velmi tíživé ekonomické situaci, bylo třeba poněkud se poopravit renomé v zahraničí.

A skutečně se na Západě našli ti, co viděli v procesu příliš zidealizovaně krok na cestě k zlepšení celkové situace v Polsku.

Ještě před jeho zahájením začaly spekulace s tím, kdo vlastně stojí za vrahy. Je to radikálnější křídlo vlády a ministerstva vnitra? Ohtěli tímto činem zkompromitovat vládu generála Jaruzelského a přimět vedení k tvrdšímu kursu politiky? Proč vlastně byl

zločin spáchán? Měl být v zemi vyvolán chaos, strach a teror, který by přiměl opoziční síly k vystoupení? Nebo šlo skutečně jen o akci čtyř obžalovaných v Toruni?

Tomu lze stěží uvěřit. Kdo však za nimi tedy stál a jaký byl jeho záměr? Neznáme-li pravé viníky, může se smysl poněkud vytrácet. Není však náhodné, že ihned po skončení procesu vyhlásil Jerzy Urban, že je třeba najít skutečné iniviátory zločinu a spojení Piotrowského na Západ. Takže proces vlastně zdaleka neskončil. Proč ale vláda potřebuje najít jiného viníka, pokud možno ve spojitosti se Západem a CIA? Je třeba zahladit stopy? Půjde snad právě probíhající čistka na ministerstvu vnitra až na místa nejvyšší? A kdo řpi ní vlastně koho vyhazuje ze sedla? Situace v Polsku je skutečně velmi složitá. A tak nezodpovězených otázek je po toruňském procesu ještě více než před ním. Nikdo však nepředpokládal, že toruňský proces něco vyřeší. Ve státní mašinerii to trochu zaskřípalo a jede se dál. A pokud někdy chtěl skutečně vyvolat neklid v zemi, tak se mu to jedině díky samotným Polákům nepovedlo. Přesto však v těch nejasnostech lze na jednu otázku odpovědět již dnes. Kdo je skutečným viníkem celého případu? Je sice pravděpodobné, že generál Jaruzelski o plánované akci

proti knězi Popieluszkovi nic nevěděl. Ale v tom případě neví nic o tom, co vlastně dělají jeho nástroje moci. A to je trestuhodné! Proto jediným a skutečným viníkem je současná polská vláda. Zcela oprávněně se v této souvislosti Lech Walesa ptá, co chce vláda dělat ohledně společenské kontroly nad bezpečnostními orgány. Vždyť kdo může zajistit, aby se příště podobné události neopakovaly. Copak lze věřit tomu, že jde ve skutečnosti o případ zcela ojedinělý?!

Lech Walesa : "Co chce vláda udělat s katastrofálním poklesem životní úrovně pracujících. A co udělá pro realizaci práva na svobodné odbory, na odborový pluralismus zaručený gdaňskými dohodami?"

To jsou zcela oprávněné otázky v době, kdy mají být v Polsku opět od 1. března značně zvýšeny ceny. Ceny masa, mouky, chleba, másla, živočišných tuků a cukru se mají zvýšit v průměru až o 50%, o 10-20% ceny cukrářských výrobků, o 20% ceny dřevů, o 15-30% ceny ryb a o 80% ceny čajů. Od dubna by se měly zvýšit ceny uhlí, o 25% poplatky za elektřinu a zemní plyn, o 75% poplatky za ústřední topení a teplou vodu. Toto zvýšení je pro průměrnou polskou rodinu již zcela neúnosné.

Solidarita spolu s bývalými předáky KORU se v této situaci dohodla na vyhlášení protestní stávkou na 28. února. Nikdo však nemůže tvrdit, že jde o další snahy, jak zhoršit situaci v zemi, jak poškodit národní hospodářství. Předně stávka má být pouze 15minutová a to v době oběda, tedy výroba by nebyla v žádném případě narušena. Jde jen o jednu z forem protestů, které konečně nepřicházejí pouze od těchto lidí.

Velice ostře se ozvali i někteří představitelé nových - provládnicích - odborů.

Ve stanovisku odborové organizace v jednom z veršavských závodů se mj. říká:

..."nynější značné zvýšení cen nevyplývá z tzv. objektivních podmínek. Vládní návrh řešení problémů zvyšováním cen je krokem provizorním a velmi krátkozrakým. Podle našeho názoru, dosavadní tříletá realizace hospodářské reformy nepřináší očekávané výsledky a vede pouze k nevyhnutelnému dalšímu zvyšování cen. Nelze neustále tvrdit, že nynější systémová řešení jsou dobrá a že je lidé jsou špathí a nechtějí dobře pracovat. Oprávněně z vážných obav a pocitu hořkosti kladou pracující otázku, zda vláda kromě zvyšování cen a daní vedoucích k dalšímu "šroubování" cen je s to vypracovat jakoukoli jinou koncepci ozdravování hospodářství. Na tuto otázku nenacházíme kladnou odpověď"

K tomu jen zbývá dodat, že podle průzkumů vzrostl reálný příjem obyvatel v loňském roce o 1% a bude-li tímto tempem pokračovat v roce 2000 bude dosaženo stejné úrovně jako v roce 1980!